

Rosa Torres. *Penyagolosa*, 2008. Acrílic sobre cartró, 35 x 46,5 cm.

DEU POSTALS DE PEREJAUME I UN SMS DEL COMPILADOR

Ricard Mas

Ten Postcards from Perejaume and an SMS from the Compiler.

Attempting to develop a theory of landscape on the works of Perejaume is very difficult, even though his writings make continuous reference to it. Therefore, in this article we have considered it more suitable that he should construct the definition himself, from ten fragments of his work, with an addition from the compiler to reflect on Perejaume's vision of the landscape.

El mentider doctor Thebussem va introduir la targeta postal a Espanya el 1826. Vuitanta anys després, per un tractat internacional, aquestes s'estandarditzen. La tecnologia hi fa la resta i els paisatges viatgen a un preu establert mundialment. És la primera vegada que milions d'imatges creuen el món, barrejades, en sacs de correu. Els textos que les acompanyen rai, que no eren tan importants. Les persones anaven a poc a poc i les imatges molt ràpidament vers la destinació inscrita al revers. La pell del món es descomponia, implosionava reproduïda mecànicament vers l'infinit.

Si la postal fos un ocell migratori, que en certa manera ho és, el postaler en seria el niu. És estrany que Duchamp prengué el suport d'ampolles com a *ready-made*, i calgués esperar gairebé vuitanta anys més perquè Perejaume cargolés el concepte vers un infinit sense retorn sota el postaler-paraguai, impermeable al paisatge interior.

Elaborar una teoria del paisatge en Perejaume és inútil. No per impossible, ans perquè un munt de teòrics ja hi han escrit, amb llibertat creadora –i, al seu torn, generatriu de nous paisatges textuals–; i, sobretot, perquè el mateix Perejaume no fa pràcticament una altra cosa, en els seus prolífics escrits, que esbossar i desenvolupar la seva teoria del paisatge.

Aturem-nos, doncs, en el seu *Postaler* del 1984, farcit de miralls que reflecteixen l'entorn, i fem volar deu obres amb els deu corresponents textos de l'artista per a confeccionar un paisatge-collage, una compilació d'instantans ordenats cronològicament però escollits amb voluntat arbitrària. Nogensmenys, el subtítol del primer llibre de Perejaume, *Ludwig-Jujol* (1989), resava: *què és el collage sinó acostar soledats?*

Perejaume. *Postaler*, 1984. Llauna, fusta i espills, 197 x 56 cm dià. © Perejaume, VEGAP, València, 2008

Un paisatge és una postal feta escultura

Tal com fa amb els arbres la superfície d'un estany, els homes hem après a allisar la terra en un paper, tot inventant el paisatge portàtil, el paisatge de mà, el record passat en net amb una llum diferida, la mirada fòssil en cos de paper, l'escamoteig del temps, el pòsit de superfícies al fons de l'aigua: l'estampació de postals i la seva còpia, una successió de miralls, de clarors encatronades en aigües que no hi són. Forats de porta o postals? Murs amb anhels de finestra, una finestra invariable, revestida per la part de

fora: arbres d'impremta i muntanyes, muntanyes aquí a la mà, tan lluny!

[...] Al cim de postals del Bassegoda sóc al Liceu amb postals a les llotges, amb fragments d'aeròlit d'un paisatge contra un altre paisatge, contemplant les fondalades del Brull –on les postals són, encara, tan a tocar, tan ordenades que ni ho semblen–, sota el firmament mòbil que fan els cotxes amb els fars encesos, damunt el folre de postals dels continents, pels retrovisors de les quatre de la tarda, sota l'aviació del sol i la lluna. Són les quatre i cinc de la tarda en el cel pretèrit d'una panoràmica amb quatre cantonades. Quines andanes, encara no publicades, costegen les ribes d'aquesta postal sola? Quins mòbils paratges? Quin sallent de resclosa la reté? Quina barana de balcó? On han anat a parar els volums de tantes imatges? Un paisatge pla és una paraula i el món un poema que gira en un nocturn de bústia.

Hem fet del món una postal repetida, l'única amb llum a la superfície de l'oblit, i ara necessitem –insegurs d'existir– fragments que revelin fragments, retrovisors que diferenciïn i constatin cada moment d'aquesta postal inabastable que vivim per davant i escrivim per darrere.

(Perejaume, 1985).

© Perejaume, VEGAP, València, 2008

Perejaume. *Si belluguéssim Linderhof, nevaria*, 1989. Objecte, dimensions desconegudes.

També a nosaltres, com als reis d'antany,
 ens és donat de posseir les coses;
 però tan sols breument i una a una
 en la combustió meteòrica de les andanes.
 Afecta tothom, uniformement, l'avanç implacable
 de la distància respecte a les coses. El que és a les
 acaballes del segle XIX era, per impediment d'un
 llenguatge narratiu que les volia atènyer, àmplies,
 però amb presència estrictament apaïsada i succe-
 siva, cent anys després és per l'excés d'estratègia,
 després que hem vist com tot mitjà és excessiu i alhora
 insuficient en un món, ja de llenguatge, que cap llenguatge
 no abasta.

(Perejaume, 1989).

© Perejaume, VEGAP, València, 2008

Perejaume. *El pirineu de baix*, 1997. Impressió òfset sobre targeta portal estàndard.

Hi ha, certament, dues Catalunyes en termes paisatgístics: la baguenya i vagarosa, i aquella altra més cisellada i solar, d'aspecte nítid, vigorós, a què pertany Mont-roig; l'una és el baix camp de l'altra, el suro l'una de l'altra, el pirineu de baix del pirineu de dalt, el pirineu de dalt del pirineu de baix. Tant en una Catalunya, però, com en l'altra, han estat el realisme, la naturalitat, l'ús i fins un cert toc de deixadesa, allò que ha fet els seus paratges tan entranyablement imprevisibles.

[...] És amb aquestes peces que el desordre esdevé confortatiu, amb aquestes que Miró posa les rels en qualsevol concretesa i cau en pintura el que no ho era. Però ho fa desgavelladament, com si sabés que tot respon a l'enorme inflor d'un únic suro i que aquest suro és el desordre que no es vol pas reduïble a la formació d'una sola imatge, car és la formació mateixa, més que no la imatge concreta, allò que compta. No és tampoc que el suro no sàpiga escometre la forma adequada i vacil·li en l'estil o en el tema o la mida, sinó que la intenció del suro és la de revelar el major nombre de coses sense revelar-ne cap de precisa per no obstaculitzar les altres. Miró ha après de l'art dels suros aquest afigurar tot el que li cau a tret i ensem desfigurar-ho.

(Perejaume, 1997a).

© Perejaume, VEGAP, València, 2008

Perejaume. *Pessebre*, 1997. Suro i pintura, 11 x 19 x 27,5 cm.

Els retaules de Fuirosos

A Fuirosos, els retaules hi fondegen o bé s'hi apaïsen, esgarriats, com si pertanyessin al comú de les coses. Per-

© Ernest Costa i Savola, 1993

En la imatge, el Penyagolosa, massís al nord-oest del País Valencià, entre la serra d'Espadà i el Maestrat.

**«EL PAISATGE MUNTANYENC, ELS MASOS,
ELS CAMPS, DIBUIXATS AMB UN REALISME
I UNA PERFECCIÓ ESBALAÏDORS, SEMBLA QUE
FORMIN PART D'UN MÓN DE COLOR VERMELL»
(PEREJAUME, 1997b)**

tot on poseu els ulls, cada escena resta separada de les altres per barreres de roques, rials o brugueres espesses, que semblen naturals però que, en realitat, són subtilment d'artifici. Pertot on aneu, les escenes es despleguen enmig d'una atmosfera fosca i translúcida, amb ors rebregats, caus i nieres. En aquell badar de motlures, la tècnica pictòrica es mostra extraordinàriament refinada, de manera que el perfil de cap cosa no hi ressalti sinó molt subtilment i amb el grau convenient de fondària.
[...]

A cap veïnat de muntanya no trobareu tants torcements de branca, tants planells columnats, tanta mica dispersa pels sorrals, tants arrugaments de suro a mig enllestir... L'aigua, com si tal cosa, emmarca amb talles d'argent els diversos sots i ribatges, però els retaules veritables no els percebreu fins després de mirar Fuirosos durant dies i dies. Són uns retaules submergits, i cremen pertot, del fons estant de les clotades, encesos d'ençà l'any 1936. De tard en tard, aquests retaules prenen una fogor més i més intensa, un espetegar de troncs, d'escorça humida; llavors el paisatge muntanyenc, els masos, els camps, dibuixats amb un realisme i una perfecció esbalaïdors, sembla que formin part d'un món de color vermell que l'or fa encara més intens i abrasador. Després, en cosa d'instants, tornen a aquell flameig més reposat amb què Fuirosos alça, arreu, les motlures, com uns rocatges daurats, amb alzines i roures de plata. Una jungla de retaules s'estén aleshores part dellà dels nostres ulls, part dellà dels boscos, de la carena, de l'aire, fins al domini dels glaços polars.

(Perejaume, 1997b).

Perejaume. *L'autor encebant la tinta en un vessant del Montnegre*, 1998. Fotografia.

El paisatgisme és una forma narrativa, la veu s'hi mostra llarga de veure i de seguir. [...] Us heu aturat mai en un indret a escoltar quin nom us diu? Feu-ho i arribareu a pensar que l'alè de paraula no és exclusiu dels homes, de tant com els llocs us diuen el nom i les pensades que tenen

i com veuen les coses d'allà estant. No podríem assegurar si són ben bé ells que articulen les paraules o bé es limiten a encabir, en el seu aire, les paraules que ens demanen d'adreçar-los i fan immediatament com si fossin seves. Al capdavall, escrutar el nom com qui l'inventa o inventar el nom com qui l'escruta, no és gaire diferent.

[...] Molt de tant en tant, descobrim en la grafia de les bardisses una intenció autoral, especialment als mesos d'hivern, quan les bardisses perden ufana i es drecen més llegiblement i el terra enarbora unes tintes finíssimes amb uns brins d'aire adormit.

A vegades, la tija és un doll seguit: hi ha fonts que ragen amb una lletra molt fina. Les tintes es cabdellen al subsòl fins que troben un ull per sortir. Hi ha també rierades de tinta, tintes rogenques que desemboquen al mar i fan un alè terrós a la costa, tintes que dibuixen, a l'aigua del mar, davant de cada riera, la taca de terra dels cims. L'autografia s'expressa pertot, cada cosa viu la seva pròpia escriptura. D'un tiratge fragós i fragorós, arreu hi ha escriptures naturals que escriuen el lloc d'escriure. El paper de l'autor, entre tanta escribença, no és altre que manllevar-ne la tinta i, amb els tanyes aclarits, aconseguir que la tinta s'il·lumini, que, negra com és, arribi a fer llum.

(Perejaume, 1998).

Perejaume. *Els dibuixos per desfer*, 2000. Fotografia (fragment).

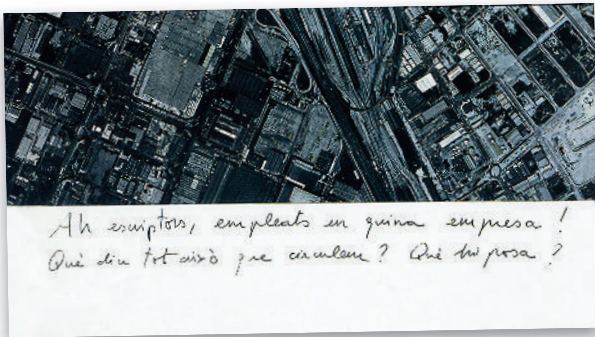
Si bé els dèdals ornamentals assoleixen en l'època dels grans manuscrits irlandesos una ufana extrema, també retrobem ornamentacions curvilínies semblants en molts d'altres moments i països.

[...] En efecte, per bé que ens pugui semblar, també, un art d'ascendència medieval derivat dels il·luminadors de manuscrits, trobem, en els dibuixos de la xarxa viària, un traç que excedeix totes aquelles grafies, un traç cada cop més regruixit, més manifest i remorós arreu del territori. Es tracta d'uns dibuixos que obeeixen una enorme quantitat de factors. Habitualment, com més nombroses, dretures i ràpides són les seves ratlles, els nusos que les connecten són, per contra, més complexos i feixucs. Un conjunt inextricable de lleis físiques i mecàniques presideix la disposició dels giravolts de qualsevol d'aquests

enllaços. Nombre de carrils, radis de gir, peralts i inclinacions es combinen en un vast repertori de formes, de vegades sorprenents, de vegades feréstegues.

De vegades aquestes formes poden ser tan majestuoses i delicades com les que exposa, entre el Prat de Llobregat i l'Hospitalet, un cabdell de carreteres, enllaços i vials. Un cabdell transitadíssim, sorollós, el qual, vist d'un avió estant, disposa una traceria meravellosament jujoliana, sens dubte el més extraordinari *coup de fouet* que Nikolaus Pevsner podia imaginar que assolís aquella «corba llarga, ondulant i fluida que, entrellaçant-se amb d'altres, havia de cobrir asimètricament totes les superfícies».

(Perejaume, 2000).

© Perejaume, VEGAP, València, 2008

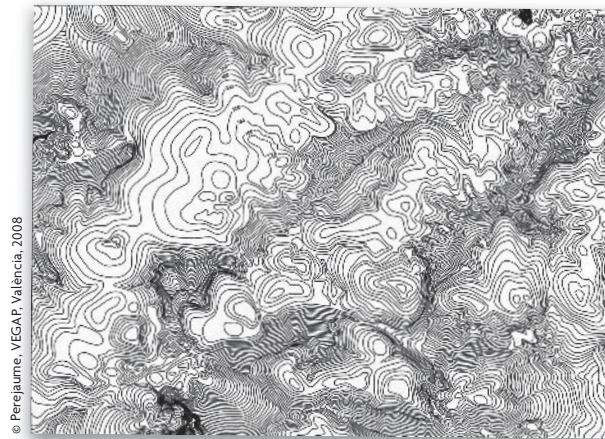
Perejaume. *Ah, escriptors, empleats en quina empresa! Què diu tot això que circulem? Què hi posa?, 2002.* Fotografia i manuscrit, dimensions desconegudes.

De l'abast

Sala gran del Teatre-Auditori de Granollers
Escenari obert. Teló i porta del fons alçats. Al mig de l'escenari hi ha, a dos metres de terra, una barra abaixada amb quatre canons de llum encesos. Els canons duen unes bateries autònomes que han estat alimentades durant tot el dia amb plaques solars. Quatre portants, vestits a la manera dels tècnics del teatre, despengen, cada un, un canó i se'l carreguen, encès, a l'esquena. Provéits d'una brúixola per orientar-se, miren d'avançar cada un d'ells cap a un punt cardinal determinat. Granollers enllà, fins que la bateria del llum s'hagi gastat del tot.

(Perejaume i Cornudella, 2003).

**«PEREJAUME BEU DE BROSSA
I MIRÓ, JOHN CAGE I VERDAGUER,
DEL PLENAIRISME POSTIMPRESSIONISTA
I DEL LAND ART, DEL MICROPORUS
DE SURO I DE LA MACROAUTOPISTA
D'ASFALT, DEL NEOPLATONISME ETERN
I DEL DISCURS VIRILIÀ»**

© Perejaume, VEGAP, València, 2008

Perejaume. *Núvols.* Restitució fotogramètrica d'un cel ennuvolat, 2002. Serigrafia, 67 x 61 cm.

15h 25m del 21 d'agost de 1929. Coordenades UTM: $x = 428.950$, $y = 4.582.503$. Altura angular: 25°. Direcció E. Equidistància entre les corbes de nivell: 50 m.

(Perejaume, 2002).

© Perejaume, VEGAP, València, 2008

Perejaume. *Assaig de mimologia forestal*, 2005. Videoart

(Bosc instrumentat perquè els arbres tinguin la paraula, bosc preparat —a la manera del piano preparat de John Cage— perquè els arbres tinguin la paraula: assaig de transcripció del so d'un bosc, primer amb fressejadors enfilats a les branques, i després amb les branques sorollades pel pas del vent. Donem a continuació el text transcrit)

Un arbre s'adreça als humans.

[...] Puc parlar, doncs / o gairebé. / Un ordre de paraules / com aquest / entre la coagulació i la fluència, / més fluvials que els troncs, / més coriàcies que l'oratge. / Que és pel so que l'aire i la branca es barregen / amb el so com una fruita que treu l'aire de l'arbre, / amb el so com un suc que l'aire n'espren. / Sento, pertot, que es revifen aires ben secs / i rebroten, / perquè la primera gran matèria de l'aire / és la seva narració contínua.

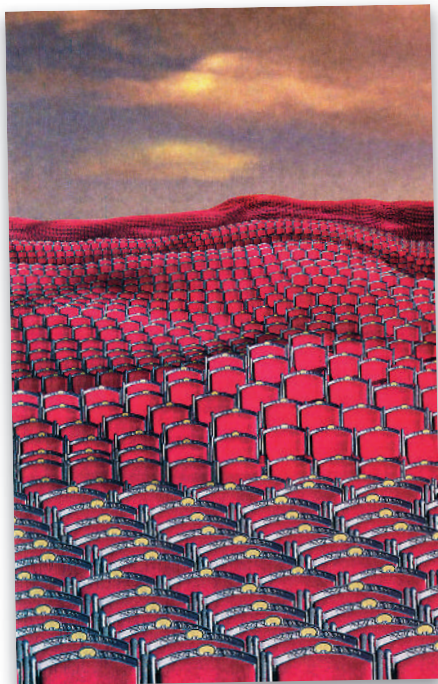
Conten que tots els vents del món / vingueren a posar-se en un arbre / perquè l'arbre els tingués en quietud. / I l'arbre no es movia / de tants de vents que hi reposaven, / que era meravella que l'arbre aniués / aquella quantitat celestial de forces.

Només he de dir la meua part, / la que em pertoca / d'una paraula plantada d'arbres alts i espessos, / amb les greses, les calcàries, les pissarres, / que fan verdejar tota la raça dels arbres boscosos, / feta amb l'esclat del sol i l'ombra de la terra, / sota el moviment i la immobilitat de l'escriptura de l'aire, / amb la força del cel que s'hi amolla.

[...] Què us he de dir / si els vents bufen, / ara d'un cantó, / ara d'un altre, / sense la més lleu intervenció / de cap element providencial. / O sí?

(Perejaume, 2005).

© Perejaume, VEGAP, València, 2008

Perejaume. *Platea abrupta*, 2006. Fotografia (fragment).

Certament, mirant el cabal de pintura de paisatge que han emès, en època moderna, les terres europees i americanes, ens ve al cap la idea d'una muda: una colossal renovació epidèrmica de planes i cims o en les banyes dels mamífers. Comptat i debatut, la pintura ha afavorit, com cap altra cosa, el fet de concebre el paisatge com a pell. Primer, perquè en el mateix paisatge hi ha, implícita, la idea de despreniment, la idea de distància respecte al medi natural, d'inèrcia separativa, d'especificitat transportable, de panoràmica exempta, d'ús exclusivament ocular i no agrari de la terra. Segon, perquè ha estat la pintura que, de retop, ha generat en el paisatge real la qualitat de "pintoesc", com un qualificatiu de cosa curiosa i epidèrmica alhora, de cosa peculiar, superficial i poc fonda. Tan emotiva, fet i fet, com poc fonda.

[...] Certament, les formes actuals de paisatgisme semblen haver incorporat el temps com un element territorial més. Comencen d'aparèixer terres situades directament en el temps, veritables zones passatgeres. D'aquí ve que els humans, en termes panoràmics, només ens sentim re-

presentats per un paisatge narratiu. Com si, més que no pas el paisatge, fos el mateix paisatgisme que ja ens envolta, i ens posa i treu les coses, i les és, i les desfà, i s'hi regira. Perquè, en tot això, no és sempre que la terra es mogui. Sovint, el moviment és un corrent de pas, un trànsit de freqüències, de transmissions, de vehicles, de cablejats aeris i conduccions subterrànies. I, doncs, un flux, unes substàncies resseguidores. Fins i tot les topografies mediàtiques poden ser vistes com un procés de formalització de relleus muntanyencs fets de sons i d'imatges: uns relleus emesos i acimats de terra estant, i modelats, a continuació, tot al volt del planeta.

Una realitat pictòricament oscil·lant genera formes de representació cada cop més indeterminables, els horitzons i les serralades de les quals són veritables espectrogrames que modulen gràficament una ona sonora: una forma de veu.

(Perejaume, 2007).

■ SMS DEL COMPILADOR

(ESCRIT AMB UN SMARTPHONE PALM TREO)

El que anomenem postmodernitat implica llegir transversalment les hipertradicions, recompondre l'horitzó segons les canviants necessitats, refer el llenguatge d'acord amb noves però variables coordenades de temps i espai. Perejaume beu de Brossa i Miró, John Cage i Verdaguier, del plenairisme postimpressionista i del *land art*, del microporus de suro i de la macroautopista d'asfalt, del neoplatonisme etern i del discurs virilià. El paisatge és sols llenguatge. Però el llenguatge –oïsmes i creació– fon, confon, significant i significat, actor i espectador. Ésser i conèixer, en Perejaume, són tot u. Dialogar, llegir, entendre, intervenir, d'acord amb les lleis de la naturalesa, són formes de combregar amb el misteri. Sense el misteri, ho demostra Perejaume, el logos és estèril, buit, va. ☺

BIBLIOGRAFIA

- PEREJAUME, 1985. *Postaler*. Fundació Caixa de Pensions. Barcelona.
- PEREJAUME, 1989. *Fragmente der monarchie*. Galeria Mosel und Tschchow. Múnic.
- PEREJAUME, 1997a. *El Pirineu de Baix. Mont-Roig, Miró, Mallorca*. Eds. Polígrafa. Barcelona.
- PEREJAUME, 1997b. *Girona, Sant Pol, Pineda i la Vall d'Oo*. Ajuntament de Girona. Girona.
- PEREJAUME, 1998. *Oïsmes. Una escriptura natural a partir dels croquis pirinencs de Jacint Verdaguier*. Proa. Barcelona.
- PEREJAUME, 2000. *Perejaume. Bocamont, Ceret, Figueres, el Prat, Tarragona i Valls*. Museu de l'Empordà. Figueres.
- PEREJAUME, 2002. *Les terres del Catroc*. Galeria Joan Prats. Barcelona.
- PEREJAUME i J. CORNUDELLA, 2003. *Perejaume. L'obra de Granollers*. Museu de Granollers / MACBA / Diputació de Barcelona. Granollers.
- PEREJAUME, 2005. *No arribarem mai a cap imatge on ens sigui possible des-cansar?* Galeria Joan Prats. Barcelona.
- PEREJAUME, 2007. *L'obra i la por. Galàxia Gutenberg*. Barcelona.

Ricard Mas. Historiador i crític d'art, Barcelona.